

АЛЕКСАНДЪР ГРИН ПОБЕДИТЕЛ

Превод от руски: Силвия Борисова, 1978

chitanka.info

*О, скулпторе! Не мачкай на глината
покорна лепкавия къс.*

Т. Готие

I

— Най-сетне Фортуна дойде и на нашата улица! — каза Хенисън, след като затвори вратата и окачи прогизналото си от дъжда палто. — Джен, времето навън е отвратително, но в моето сърце грее слънце. Закъснях малко, защото срещнах професор Стерс. Той ми съобщи потресаващи новини.

Говорейки така, Хенисън се разхождаше из стаята и хвърляше разсеяни погледи към сервираната маса, като разтриваше премръзналите си ръце с характерния гладен жест на човек, комуто не върви и който е свикнал да предпочита надеждата пред обяда; бързаше да съобщи какво му е казал Стерс.

Джен — млада жена с настойчив нервен израз на сурово горящите си очи, се усмихна насила.

— Ох, как ме е страх от всичко потресаващо — каза тя и понечи да посегне към яденето, но видяла състоянието на мъжа си, стана, приближи се до него и сложи ръка на рамото му. — Не се сърди. Искрах само да кажа, че когато носиш „потресаващи новини“, на следващия ден обикновено се оказваме без пари.

— Струва ми се, че този път ще имаме — възрази Хенисън. — Тъкмо за това става дума: в ателието дойдоха Стерс и още трима, болшинство в журито за конкурса. М-да, изглежда, дори е сигурно, че наградата ще получа аз. Естествено анонимността на конкурса е относително нещо: лесно може да се познае моят стил, както и този на Пунк, Стаорти, Белграв и другите, затова Стерс каза: „Драги мой, тази фигура, «Жена с книга в ръка, водеща дете нагоре по стръмна пътека», нали е ваша?“ Разбира се, аз отричах, но той, без да изкопчи нещо от мене, заключи: „И тъй, условно казано, тази ваша фигура има всички шансове. На нас — обърни внимание, той каза «на нас», значи, вече са разговаряли за това, — на нас тя най-много ни допада. Запазете го в тайна. Съобщавам ви, защото ви обичам и възлагам на вас големи надежди. Оправете си живота.“

— Разбира се, тебе те познават лесно — отвърна Джен. — Но, господи, колко е трудно, когато изнемогваш, да повярваш, че в края на пътя най-сетне те чака почивка! Какво още каза Стерс?

— Какво още ли? Забравих. Помня само това и тръгнах към къщи като замаян. Джен, аз видях тези три хиляди в един небивало светъл пейзаж. Да, така и ще бъде естествено. Говори се, че работата на Пунк също е хубава, но моята е по-добра. Гизер има повече щрих, отколкото анатомия. Само че защо Стерс не каза нищо за Ледан?

— Ледан представил ли е вече работата си?

— Сигурно не е, иначе Стерс щеше да каже. Ледан никога не бърза много. Но онзи ден ми спомена, че не бива да закъснява, защото шестте му деца, едно от друго по-дребни, сигурно също чакат наградата. Какво ти мина през ума?

— Това, че докато не знаем как се е справил със задачата Ледан, ще бъде рано да тържествуваме — замислено отвърна Джен.

— Мила Джен, Ледан е по-талантлив от мене, но той няма да бъде премиран по две причини. Първо, не го обичат заради голямата му самомнителност. Второ, стилът му не е много по вкуса на влиятелните лица. Аз зная всичко. С една дума, Стерс каза още, че моята „Жена“ е най-сполучливият символ на науката, повела детето — Човечеството, към планинския връх — Знанието.

— Да... Но защо не е казал нищо за Ледан?

— Кой?

— Стерс.

— Не го обича, просто не го обича. Нищо не може да се направи. Само така би могло да се обясни.

Този напрегнат разговор се отнасяше за конкурса, обявен от Архитектурната комисия, която строеше университета в Лис. Главният портал на сградата трябваше да бъде украсен с бронзова статуя; за най-добрата градът даваше три хиляди лири.

Хенисън се наобядва, като продължаваше да обсъжда с Джен какво ще направят с парите. През шестте месеца на работа за конкурса тези разговори никога не бяха толкова реални и ярки, както сега. За десет минути Джен обиколи най-луксозните магазини, накупи маса неща и се пренесе от стаичката в апартамент, а Хенисън прескочи между супата и кюфтетата в Европа, пое си дъх от униженията и

мизерията и замисли нови творби, след които следваше да дойдат славата и осигуреният живот.

Когато възбудата спадна и разговорът влезе в не дотам бляскаво русло, скулпторът се огледа изморен. Това беше същата тясна стая с евтини мебели и сенките на нищетата по ъглите. Трябваше да се чака, да се чака.

Една мисъл, която Хенисън не искаше да признае дори пред себе си, го измъчваше въпреки волята му. Той погледна часовника си — беше почти седем — и стана.

— Джен, ще намина към ателието. Нали разбираш, това не е безпокойство, не е завист, не; аз съм напълно убеден в благополучния край на конкурса, но... но искам да видя все пак дали работата на Ледан е там. Интересува ме съвсем безкористно. Винаги е добре да се знае всичко, особено във важните случаи.

Джен вдигна съсредоточен поглед. Същата мисъл измъчваше и нея, но и тя като Хенисън я скри и едновременно издаде с бързия си отговор:

— Разбира се, мили. Би било странно да не се интересуваш от изкуството. Скоро ли ще се върнеш?

— Много скоро — рече Хенисън, облече си палтото и взе шапката. — И тъй, останаха ни към две седмици чакане, нали?

— Да, да — отвърна Джен не много уверено, макар и усмихната весело, приглади косата на мъжа си, измъкнала се изпод шапката, и добави: — Върви. Аз ще пошия.

II

Ателието, предназначено за конкурсните творби, се намираше в Школата по живопис и скулптура и в този вечерен час там вече нямаше никого освен пазача Нурс, който отдавна и много добре познаваше Хенисън. Скулпторът влезе и каза:

— Моля ви, Нурс, отворете ми северното ъглово студио, искам да погледна още веднъж статуята си и да пооправя тук-таме. Е, как е — много ли докараха днес?

— Май всичко четиринайсет. — Нурс заби поглед в пода. — Виждате ли каква е работата... Само преди час дойде нареждане да не пускам никого, нали разбирате, утре ще се събере журито, искат всичко да бъде в ред.

— То се знае, то се знае — поде Хенисън, — но право да си кажа, много се вълнувам; нямам покой, докато не си видя моето още веднъж. Разберете ме като човек. Никому нищо няма да кажа и вие няма да кажете на никого, така че тази работа ще мине безнаказано. И... ето я и нея — сложете я на мястото ѝ в касата на „Грил-Рум“.

Той измъкна една златна монета, последната, която имаше, сложи я в нерешителната длан на пазача и стисна пръстите му с гореща ръка.

— Е да — рече Нурс, — много добре ви разбирам. Естествено, щом... Няма как, да вървим.

Нурс заведе Хенисън в тъмницата на надеждите, отвори вратата, светна, спря се на прага и огледа скептично студиото — високо студено помещение, в което, покрити със зелено сукно, на поставки се виждаха неподвижни същества от восък и глина с онази странна и преобразена жизненост, с каквато се отличават скулптурите. Двама души гледаха всичко това с различни очи. Нурс виждаше едни кукли, а у Хенисън оживяваха отново болката и душевният смут. Той откри своята фигура в редицата чужди, напрегнати изваяния и затърси с очи тази на Ледан.

Нурс излезе.

Хенисън направи няколко крачки и се спря пред малка бяла статуя, висока не повече от три фута. Мраморната работа на Ледан, която той позна веднага по чудната лекота и простота на линиите, стоеше между Пунковата и между жалкото размишление на честния, трудолюбив Пройс, представил една безизразна Юнона с щит и герба на града. Ледан също не беше блеснал с изобретателност. Всичко на всичко — замислена млада жена с небрежно падащ плащ, леко наведена, чертаеща с края на клонче по пясъка геометрична фигура. Свитите вежди на правилното, по женски силно лице излъчваха хладна и непоколебима увереност, а нетърпеливо надникнало изпод плаща стройно краче сякаш тупаше в такт с някаква мисъл.

Хенисън отстъпи назад с чувството, че се сгромолясва и същевременно извисява възторжено. „Ах! — рече той, намерил накрая мъжество да бъде само творец. — Да, това е изкуство. Все едно, че си уловил лъч. Как живее само. Как диша и размишлява.“

Тогава бавно, с мрачното въодушевление на ранен, който разглежда раната си и като лекар, и като болен, той се приближи към „Жената с книга“, която беше сътворил и й бе възложил всички надежди за спасение. Видя, че позата й е малко изкуствена. Вгледа се в наивните грешки, в зле прикритото старание, с което искаше да замени липсата на прецизно художествено виждане. Тя беше относително добра, но по същество лоша в сравнение с Ледановата. С мъка и тъга, в светлината на висшата справедливост, на която не изменяше никога, Хенисън призна неоспоримото право на Ледан да твори от мрамор, без да чака благосклонни жестове от Стерс.

За няколко минути Хенисън изживя втори живот, след което изводът и решението можеха да се изразят само по един, свойствен нему начин. Взе машата от камината и с три силни удара превърна работата си в парчета глина — без сълзи, без необуздан смях и истерика, тъй делово и просто, както се унищожава глупаво писмо.

— Тези удари — каза той на дотичалия Нурс — нанесох на себе си, тъй като унищожих само моето изделие. Ще трябва малко да почистите тука.

— Какво?! — извика Нурс. — Тази същата... тя е вашата... Аз пък ще ви кажа, че тя ми харесваше най-много. Какво ще правите сега?

— Какво ли? — повтори Хенисън. — Същото, но по-добре, за да оправдая похвалното ви мнение за мене. Слаба беше надеждата, че ще

направя това, ако я нямаше машата. Във всеки случай чудатият, брадатият, обременен с деца и талант Ледан може да бъде спокоен, защото на журито не остава друг избор.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.